

Voorganger: dr. Koen Holtzapffel

Voorbede:

Goede God, Laat uw Geest van Vrede waaien tot in de verste uithoeken van deze aarde, tot in de meest verborgen plekken in ons hart. Uw vrede die alle verstand te boven gaat en de mensen bezielt en bemoedigt, die geest maakt ruimte mogelijk voor verandering.

Moge uw vrede werkelijkheid worden in onze wereld, en vertrouwen zaaien waar de grond verwoest is. Laat uw vrede ons bezielen en uitnodigen om verhalen te delen, verhalen over wat verkeerd gegaan is, over dromen hoe het anders kan zijn. Wanneer wij samen werken aan uw vrede, dan steken we grenzen over en ontdekken wij nieuwe vergezichten en bronnen van hoop. Geef ons wat we nodig hebben, om mens te worden zoals wij bedoeld zijn. Geef ons de wijsheid om elkaar niet te laten vallen wanneer het lastig wordt. Help ons vergeven zoals wij vergeven willen worden. Geef ons daartoe moed en geestkracht, in een wereld die snakt naar vrede maar het pad naar vrede zo moeizaam bewandelt...

Bijbellezingen: Lucas 11: 14 – 26 en Lucas 11: 27 – 28

De terugkeer van een onreine geest. Ingekaderd in een toespraak tot de menigte, waarin het gaat om de vraag hoe Jezus een demon uit kan drijven. Met hulp van Beëlzebul?

Verbazing en ongeloof.

Jezus jaagde een kwade geest weg uit een man die niet kon praten. Toen de geest weg was kon de man praten. De mensen waren verbaasd. Maar sommigen zeiden: Jezus kan kwade geesten weggagen, omdat Satan hem helpt. Want Satan is de leider van de kwade geesten. En anderen zeiden tegen Jezus: Bewijs maar eens met een teken dat u door God bent gestuurd. Ze wilden laten zien dat Jezus dat niet kon. Jezus krijgt geen hulp van Satan. Jezus wist wat de mensen dachten. Hij zei: Een land dat oorlog voert tegen zichzelf, wordt leeg en verlaten. Daar storten alle huizen in. Met Satan is het net zo. Want als ik kwade geesten wegjaag met hulp van Satan, dan vecht Satan tegen zichzelf. En dan vernietigt hij zijn eigen macht. Jullie beweren dat ik kwade geesten wegjaag met hulp van Satan. Maar jullie eigen mensen jagen ook kwade geesten weg. Dat doen ze toch ook niet met hulp van Satan? Zij zijn dus het bewijs dat jullie ongelijk hebben. Ik jaag de kwade geesten weg met de macht van God.

Daaraan kunnen jullie zien dat Gods nieuwe wereld gekomen is. Het huis van een sterke, gewapende man kun je niet zomaar leegroven. De man bewaakt zijn huis goed, zijn bezittingen zijn veilig. Totdat er iemand komt die nog sterker is dan die man en hem verslaat. Dan verliest die man alles. Al zijn spullen worden meegenomen, ook de wapens waarop hij vertrouwde. Iedereen die niet voor mij kiest is mijn vijand. Als je mij niet helpt, dan help je Satan. Ik breng mensen bij God, maar Satan houdt mensen juist bij God weg. ‘Wanneer een onreine geest iemand verlaat, trekt hij door dorre oorden op zoek naar een rustplaats. Maar als hij die niet vindt, zegt hij: “Ik zal terugkeren naar mijn huis, dat ik verlaten heb.” En wanneer hij terugkeert, merkt hij dat het schoongemaakt is en op orde gebracht. Dan gaat hij weg en haalt er zeven andere demonen bij, slechter dan hijzelf, en ze nemen daar blijvend hun intrek. En zo is de mens bij wie de demon intrekt er ten slotte veel slechter aan toe dan voorheen.’

Terwijl Jezus nog aan het praten was riep een vrouw: Een vrouw die een zoon krijgt zoals u, die heeft geluk. Maar Jezus zei: ‘Het echte geluk is voor mensen die luisteren naar God, en doen wat hij wil’.

Preek:

Gemeente, gister vond hier op het voorplein een reünie plaats van onze Israëltreis van begin maart. Het blijft een wondertje dat die reis nog net door ging voor de lockdown een aanvang

nam. Maar het was ook bijzonder omdat remonstranten, algemener vrijzinnige christenen niet staan te trappelen om naar Israël te gaan. Misschien heeft dat iets te maken met kritiek op de Israëlische nederzettingenpolitiek. Die bevordert de vrede in de regio bepaald niet. Maar het heeft ook te maken met het feit dat remonstranten niet geloven dat in het Heilige Land alles precies zo is gebeurd als de Bijbelverhalen ons doen geloven. Remonstranten verwachten dus niet in Israël in aanraking te komen met dé plekken waar Jezus ‘echt’ geleefd zou hebben. Met de nodige scepsis bekeken we dus de ‘heilige’ plaatsen. In Jeruzalem hoorden we dat het Jeruzalem uit Jezus’ tijd ongeveer tien meter onder het niveau ligt van het huidige Jeruzalem. Loop dan maar eens de Via Dolorosa af met het idee dat Jezus zich daar met het kruis op zijn rug doorheen worstelde. Veel plekken waar Jezus rondgelopen zou kunnen hebben zijn door de geschiedenis weggevaagd of diep onder zand of latere bebouwing verdwenen. Dé geboorteplek, dé plek waar Jezus het brood brak, een zieke genas, een kwade geest verdreef, het blijft gissen. De verhalen zijn mooi, de landschappen waarin zich een en ander zou hebben afgespeeld zijn prachtig, maar een betrouwbare gids, en die hadden we op onze reis, zal vaak zeggen: Jezus zou hier geweest kunnen zijn maar we weten het niet precies. En toch...., als je in Israël rond loopt, bijvoorbeeld bij het meer van Tiberias, dan bekruipt je opnieuw de fascinerende vraag: wie was Jezus nu echt? Welke boodschap verkondigde hij nu precies en kon hij mensen genezen en kwade geesten uitdrijven? Waar veel wetenschappers het over eens zijn, dat is dat Jezus zijn boodschap verkondigde in de vorm van gelijkenissen, parabels. En door die gelijkenissen goed te bestuderen komen we de echte Jezus van vlees en bloed misschien het meest nabij. Ik denk dat ik mede daarom zo geïnteresseerd ben geraakt in gelijkenissen, en er een studieverlof aan heb gewijd. Gelijkenissen zijn fascinerend. Het zijn korte, beeldende vertellingen over Gods koninkrijk. Er zijn bekende en onbekende parabels, lange en korte, verrassende en vreemde. Voor vandaag koos ik een relatief onbekende parabel, waarvan ik me goed kan voorstellen dat u denkt, wat moet ik daarmee? Maar dat is dan ook weer het aardige, dat je zo’n parabel niet onmiddellijk in je zak steekt maar dat je er eens goed over na moet denken. Vanuit de overtuiging dat ook zo’n oude parabel van toen, mensen van nu iets te zeggen heeft. Ik geef u een paar gedachten mee die ook wel iets te maken hebben met Vrede. Het gelezen verhaal, de gelezen parabel trekt ons een vreemde wereld in van geesten en demonen. Centraal staat een kwade geest die mensen nodig heeft voor zijn behuizing. Hij verlaat iemand, gaat op zoek naar andere behuizing, en als dat niet lukt keert hij terug in het eerste huis. Hij vindt er een gespreid bedje. Niet alleen voor zichzelf maar ook voor zeven collega demonen. Voor hen is het een happy end, voor de bewoner is het een gemiste kans. Hem wordt verweten dat hij niet definitief met die demon heeft afgerekend, aan de goede kant is gaan staan, zich verbonden heeft met Gods koninkrijk. De bewoner heeft wel z’n straatje schoongeveegd, maar niet echt doorgepakt. Zo gaf hij het kwaad opnieuw een kans om te gaan spoken. Een vergelijking met het Covid virus ligt voor de hand. We dachten er al mee klaar te zijn, maar zie, het steekt opnieuw en venijnig de kop op. Gemeente, natuurlijk is de in de parabel beschreven wereld van geesten en demonen ons op het eerste gehoor vreemd. Ons moderne vaak rationeel ingestelde wereldburgers. Maar, vergis u niet: in grote delen van de wereld bestaan geesten, goede en kwade, nog altijd. Daar zijn geesten niet weggerationaliseerd. En ook in ons eigen taalgebruik blijft de herinnering aan geesten levend: we spreken van geestdodend werk, van geestdrift, van geestesziekte. De verhalen uit onze christelijke traditie bevatten talloze kwade en goede geesten, en in onze Blijdenis wordt Jezus een mens vol van Geest genoemd, Gods geest van liefde. Met die Geest strijdt Jezus tegen het kwaad. Natuurlijk wordt dat in de Bijbel nogal persoonlijk voorgesteld. Geesten als personificaties van allerlei in de wereld werkzame krachten. Zo letterlijk nemen wij dat niet meer. En waar een ziekte vroeger aan een demon werd toegeschreven hebben wij vaak een goed werkend medicijn.

Maar dat wil niet zeggen dat onze geest en onze wereld niet ook verduisterd kunnen worden door kwade krachten. Dat er strijd heerst tussen een geest van oorlog en van vrede, tussen een geest van liefde en van haat en hebzucht, een geest van polarisatie en van bruggen bouwen. Ook in ons zijn heel verschillende geestelijke krachten werkzaam. De grote vraag is, hoe ga je met ze om? In gesprek met de parabel, geïnspireerd door Jezus strijd tegen het kwaad, zie ik drie mogelijk reacties, drie houdingen, drie strategieën van omgang met het kwaad in de wereld en in onszelf. De eerste is de strategie van die bewoner uit de parabel. Je denkt je eigen straatje schoon geveegd te hebben, je ontkent de kwade krachten en gaat over tot de orde van de dag. Over oorlog en vrede hebben we het nu wel vaak genoeg gehad. De parabel noemt dat onverstandig. We kunnen wel doen of het kwaad er niet is, maar daarmee is het niet weg. En keert het terug op een moment dat we het niet meer verwachten. Zoals Covid ook niet weg is en terug keert als onze aandacht verslapt.

De tweede strategie ontleen ik aan een boeddhistische parabel.

Over een monnik die last heeft van een kwade geest. Hij poogt die geest buiten te sluiten en zich te concentreren op de goede geest van vrede en liefde. Maar hoe hij zich ook poogt af te sluiten, de demon komt steeds terug. Tot de monnik begrijpt dat hij de demon moet omarmen en vriendschap met hem sluiten. En ook alle andere onreine geesten een thuis moet bieden. Pas dan komen ze tot rust en kan de monnik zich concentreren op vrede en liefde. Wie genegeerd wordt gaat des te harder om aandacht zeuren. Wie zich gezien en erkend weet komt tot rust. Omarm de kwade geesten, ga met ze in gesprek. Een gewaagde strategie, misschien ook meer in het boeddhisme dan in het christendom geworteld, maar toch een strategie die tot nadenken stemt. Ten slotte is er de strategie die Jezus hanteert. Hij ontkent de kwade geesten in de wereld en in onszelf niet, hij omarmt ze niet maar treedt ze strijdbaar tegemoet. Niet alleen voor ons maar ook in en door ons. Hij vergeldt kwaad niet met kwaad, want dat leidt vaak tot een vicieuze cirkel van geweld en tegengeweld. Nee, maar tegenover het kwade plaatst hij het goede. Ik verjaag de demon niet met hulp van Satan maar met hulp van God. Tegenover haat plaats ik liefde, tegenover een gepantserde vuist een zachte geopende hand. Daar weten kwade geesten zich niet goed raad mee, de taal van de liefde, van het begrip en inlevingsvermogen, die taal spreken ze niet. Daar raken ze van in de war. De Jezus-strategie is een hele lastige strategie, ik geef het onmiddellijk toe, maar het is mogelijk de enige die tot echte vrede leidt. In onszelf en in de wereld die zo heftig naar vrede verlangt, maar aan dat verlangen maar moeizaam handen en voeten weet te geven.

Het Vredesgebed van St Fransiscus heeft dat goed begrepen:

Maak ons tot een instrument van uw vrede God.

Laat ons een geest van liefde brengen waar haat heerst, laat ons een geest van verzoening brengen aan wie in onmin leven,

laat ons een geest van eenheid brengen waar verdeeldheid heerst.

Amen.